

A^o

TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG^o
ENGEDELMÉVEL.

Nro 20.

Költ Bétsben, Sz. Mihály Havának (Septembernek)
6-dik napján 1796-dik Esztendőben.

Hadi Környülállások.

Gróf *Wurmser*, fáradhatatlanul tététi a' *Tirolis*' óltalmára szükséges készületeket. A' miolta *Moreau* Frantzia Vezér' Serege előtt, visszanyomúlt a' *Lech*' vizénn *Latour* F. M. L. unk: már azolta meg-rakta Örizetekkel Gróf *Wurmser* az *Ehrenwaldi*, *Laithaschi*, *Scharnitzi* hegyekenn való szoross általjárásokat (passzusokat), nem különben az *Aacheni*, 's *Brandenbergi* völgyeket is, és *Kufstein*

X

Várát, hogy ekképpenn bátorságos állapotba helyeztethesse az északi széleit is *Tirolisnak*.“

Vérónából, egy Hirdetményt intézett *Bonaparte* Aug. 9-dikénn a' maga Katonáihoz, melyben azzal bíztatja őket, hogy a' halál, refzketve vonja el magát a' deték, gyors és magát el szántt Vitéz elől; de azért tsak nem fél környékezni a' halál, még a' hadon kívül is, az ő Ármádiáját: mert a' mint az újjabb Tudósítasok írják is, rakással hálnak el abból az Emberek, valamely pestises forma nyavalyábann.

A' Fr. Kormányzékhez *Genuai* Követül küldtetett Márkéze *Spinolának*, Aug. 9-dik napján vólt bé-köszöntő közönséges audientziája *Párisbann* a' Direktóriumnál.

Marchese Spinolához adott feleletjét a' Direktórium' Elölülőjének, inkább fenyegetésnek lehet tartani, *Genuára* nézve; mint sem a' *Genuai* Követ' barátságos el fogadtatásának: mivel annak summája oda megy ki: hogy ha *Genua*, szíves Barátságot nem mutat a' Frantzia Respublikához: könnyű lesz ennek, egy erőtelen ellenséget el-halgattatni.

A' *Velentzei* Kormányzék, egy Hirdetményt tétetett közönségessé Júl. 28-dikánn, a' melybenn inti minden Lakosait a' *Velentzei* Respublikának, hogy a' ha-

lakozó Feleknek, ő közöttök lévő Katonáikhoz, egyforma barátságos indulattal viseltessenek: hanem a' hadi munkálódásaiba se' egygyik, se' másik Félnek másokat éppen ne elegyítsék: mely intése a' Kormányféléknek, hogy anynyival inkább teljesíttessék: szoross vigyázást parantsolt e' részben a' Biztosainak.

Mediolánum (Májlánd) Városából
 Aug. 13-dikán: — „Mivelhog ezen Hercegség, le nem fizethette a' Frantziáknak a' tőle kívántt húsz millió lívert: tehát a' közelebb múltt Július' Hónapnak 26-dikán, oly fenyegetés tétetett közönségessé: hogy ha húsz napok alatt le nem lesz fizetve egészfzen a' húsz millió líver: minden Magistrátuális Tisztek, és húsz leg-gazdagabb Lakosok, fogva küldődnek Frantzia-Országba, 's minden vagyonyok confiscáltak.“

A' Frantziákkal való meg nem elégedésekről az Olasz-Országiaknak, következő Tudósításokat közöl a' Bétsi Udvari Újságnak 3-dik Septemberi Darabja: „Rómábann, a' rabló Fr. Kommiszfzáríusok nem mernek többé gyalog járni; 's hogy a' magok szállásánn is, a' Spanyol Követség' palotájával által-ellenben annál bátorságosabbak lehessenek: kétszerezett számú Strázsák által őriztetnek. Alig várják, hogy ki mehessenek Rómából. — A' *Velentzei* Kormányféléknek *Verónai* Biz-

tosa, sok panaszt adott bé a' Frantzia Generálisságnak, a' kormányozása alatt lévő Katonák ellen: hogy t. i. azok, puszítják sőt fel is gyújtogatják a' Velentzei földönn a' Lakosok' hajlékait, Embereket ölnek, Templomokat ki rabolnak, alamisna-pénzeket el tulajdonítanak, 's Óltárokat ösfze-törnek. *Ferrarából* az Érsek-Kárdinális fogva vitetett *Bresciába*. — A' *Bonóniai* Nép zúg, 's kárhoztatja azokat az egynehány Nemeseket, a' kik bé hívták a' Frantziákat. Ő — *úgymond* — nem tsak semmit se' nyert az új Szabadság által, sőt kéntelen volt Embereket adni a' *Mántuai* ostromhoz, melynek sokan lettek azok közül áldozatjaivá. “

Erlangából Aug. 30-dikánn: — „Bizonys Tudósításból értjük, hogy a' Frantziák tegnap délelőtti tizenegy órakor el hagyták *Vorcheimot*. Az is hallatik, hogy *Bámbergben* Ts. K. Katonaság vagyon. “

Régenzburgból Aug. 27-dikénn: — „Az itt ülni ízokott Német-Birodalom' Gyűlésének nagyobb része azt végezte Aug. 11-dikén Tsáfzár Ő Felsége' javaslására; hogy határozatlan ideig szünjön meg az együtt való tanátskozástól; 's Deputátusokat küldött mind *Károly* Fő-Hertzeghez; mind *Jourdan* Frantzia Vezérhez oly kéressel, hogy esmértessék neutrálisnak ezen Város. “

„*Károly* Fő-Hertzegtől oly válaszfzal

érkeztek visszsa a' Deputátusok Aug. 19-dikénn, hogy a' Tsászári Felségtől vejendő különös Utasítás nélkül eleget nem tehet Ö Fő-Hertzege, ezen Város' neutrálisága eránt hozzá intézett kérésnek, mivel a' környülállások olyanok, hogy nehezen menthetik meg *Régenzburgot* a' hadakozás Teátromává való lételtől; különben is a' Frantzia részről se' érkezett még semmi felelet. "

„A' Német-Birodalom' Gyűlése' mellett lévő Követje a' Birodalom' Cancelláriussának a' *Moguntziai* Választó-Hertzegek, még Aug. 18-dikánn el ment innét, Alsó-Ausztriának *Pechlarn* nevű Városotskájába. A' még itt maradt Követek, a' *Kolóniai* Követ' quártéljára szoktak özfze gyűlni, hogy a' történő dolgokról egymással személy szerént beszéllhessenek. "

„Tsászf. Kir. Katonaság, nints már itten Aug. 26-dikától fogva, melyhez képest, a' Város srazsa-helyein már most, Polgár-Katonák állanak. "

Anspachból Aug. 30-dikán: — „Még tegnapelőtt, 5 óránynyi mezfzesésre vólt *Monachiumtól*, az előljáró Fr. Seregofztály. "

Norimbergából August. 29-dikénn: — „Véletlen visszsa-érkezének ide ma reggel, a' Frantziák által innét *Bámbergbe* szállított Kezesek. Egy Ts. K. Seregszakasz szabadította meg őket, a' midőn fogott ögyszersmind 50 Frantziákat is. "

Kray F. M. L. unk' Seregoftálylyából, estek el Aug. 20-dikán *Wolfringen*-nél 38-an; sebet kaptak: Fő-Hadnagy *Terenezy*, az első *Slávóniai* Reg. ből; Fő-Hadnagy *Terfzteinyák* és Alhadnagy *Benkó*, a' 3-dik *Várasdiból*; Kapitány *Baneno*, és Alhadnagy *de Rouille* a' *Latour*' Könynyű lovassai közzül; Hadnagy *Jandt* a' *Barkó* Hufzárjai közzül, és 224 alsóbb rendű Katonák. A' viadal után nem tállattaknak száma, 58-ra ment.

(A' Nro 18 *Hírmondónak* 283-dik oldalán a' 14-dik sorban, kell olvasni e' helyett: Alhadnagy *Ürményit*. — Alhadnagy *Arminget*.)

Prágából Aug. 28-dikánn: — „Tegnap érkezett ide a' *Baváriai és Palatiná-turi* Választó-Hertzeg számos kísérekkel; s bé-szállott a' Királyi palotának egy részébe.“

Mely károsann lehessen különös Békességet kötni, a' magokat el hitt *Frantziákkal*, példáját adta ennek a' *Szárdniai* Király után a' *Wurtembergi* Hertzeg is, a' ki drágán vásárlotta ugyan a' fegyvernynyugvást, de még drágábban a' Békességet, a' melyért t. i. egyéb alatonító ígéreteken kívül, által-engedte a' *Frantziáknak*, mind azon szép jószágokat is, a' melylyeket birt vólt a' *Rajna* bal-meljkénn. Ezen tsúfos Békességkötésnek, *B. Welwart* Károly írta magát alája, a' *Wurtembergi* Hertzeg' nevébenni, Aug. 7-dik napján.

A' Frankóniai Kerület' Rendjei nem köthettek Fegyvernyugvást *Jourdan* Vezérrel; azért is *Páris*ba küldötték *Rhodi*us és *Zwanziger* nevű Deputátussaikat, a' Direktóriumhoz.

Nagy - Britanniából. —

Ángliának *Kenti* partjain, űerekas óltalom-készületek tétetnek, melyek által vízfsza lehessen tartóztatni a' Frantziákat, ha talán ezek bé-akarnának oda rontani erőszakossann.

Mint hogy a' Földközi-tengeren (*Mare-mediterraneum*-on) lévő *Ánglus* Hajóssegregnek nem lehet már most az *Olasz-Ország*i Kikötőhelyekben, eleséget 's egyéb szükséges dolgokat bé-szerezni: ez okonnonnan hazúl tartozik gondoskodni róllok az *Admirális*tás, mely is mostanság anynyi szállító-hajókat vett fel a' maga szolgálatjába, hogy tsak egyszerre is 40 ezer tonna, vagy nyóltzfázezer mázsa terhet szállíttathat rajtok az említett *Sereg*hez.

A' Hajós-Legények' szedésének újra nagy dívatja vagyon. A' *Napkeleti* 's *Napnyúgoti-Indiából* vízfsza-érkezett *Mátró*zok (*Hajós-Legények*) is vízfont le-tartóztatódtak további szolgálatra. — Tíz újj *Rege*mentek is állíttatnak fel, melylyek, vagy *Napnyúgoti-Indiába* küldettetnek; vagy *Portugalliába*, arra az esetre, hogy ha meg-támadnák azt a' Frantziák; vagy pe-

dig az oda küldendő más régibb Regimentek helyett itthonn maradnak.

Portugalliából írják, hogy az oda való partokhoz egy Anglus Hájössereget várnak, a' mely, egy Portugalliai Hájössereggel együtt, *Brasilia* felé fogja útját venni.

Frigyes - Belgyiomból. —

Meyer és *Blauw* Polgárok, ketten voltak ezen Respublika' Követei *Párisban*: de *Blauw* vizfiza-kéredzett 's vizfiza is érkezett *Hágába*, a' honnan ebben a' Hónapban *Olafz-Országba* megy *Batavus* Követnek.

A' mely Katona-hajók ki-indultak vala a' *Texeli* Kikötőhelyből Aug. 10-dikénn: ismét vizfiza-tértek oda Aug. 13-dikánn.

Frantzia - Országból. —

Nagy része azon Seregnek, mely a' *Vándéi* hadat folytatta, nem a' *Jourdan*, hanem a' *Bonaparte*' Seregéhez rendeltetett.

A' tsudálatos *Drouet*, midőn sajdította, hogy közelget már az idő; melyben szententziát fog majdann ő réája hozni a' Nemzeti Törvényfzék: tanátsosabbnak ítélte, a' fogságból való ki-szökést; mint sem bé várni a' meg-íteltetést: és ezen szándékjának inkább is szolgált most a' szentse, mint az akkorinak, midőn el akart

vala repülni az Ausztriai rabságból: mert most valósággal-el-illantott; 's nem csak, hanem szökésének egész históriai előadását is bé-tétette Aug. 20-dikánn egy *Párisi Újság*ba, melynek tizímje: *Journal des hommes libres*. El beszéli ebben *Drouet*, hogy ő mindjárt első napjaibann a' rabságának, meg-visgálvánn a' tömlötze' kéménynyét: oly vas-rostélyra akadt, a' melyre felülről egy tsomó kötél, egy vas-fűrész, 's egyéb efféle eszközök valának helyeztetve. Ő — *úgymond* — el halasztotta ezeknek hafzonra való fordítását azon szempillantásig, melyben nem kételkedhetett már többé a' felől, hogy ötet Rojalisták' áldozatjává akarják tenni. Akkor hozzá fogott a' munkához, 's nyóltz napok alatt annyit dolgozott, hogy az említett eszközök' segítsége által ki-szabadította magát. — Mindjárt a' szomszéd háznál találták ötet elő Katonák, a' kik tudakozták tőle: ha nem látott e' egy kiszökött rabot: „*Nem!* — felele *Drouet* — 's nem is tartóztatnám én'le az olyan rabokat, a' kik, magok szabadították meg magokat.“

Pichegrü Generális *Grenoble* Városában magánoskodik (privatizál) és már kiadta, az általa folytatott hadakozások' Históriajának első részét.

A' különös Oskolák' fel-állítása' módjáról való tanátskozásra, egy Kommissziót

nevezett ki az Iffjabbik Törvényhozó Tanács önnön kebeléből, de a' Tudományokra-ügyelő Nemzeti-Társaság is rendelt a' maga Tagjai közzül hatot, azon Kommisszióhoz.

Adanson, a' ki nagy nevet szerzett magának a' Fr. Tudósok között, és már most életének nyóltzvankettődik esztendejét számlálja, oly szegénységre jutott a' Revolúzió által, hogy a' Tudósok' Társasága, száz tallér-segítséget kért néki a' Belső dolgokra ügyelő Ministertől.

A' Státus' Kreditorai, tsak úgy kapják egész Fr. Országban kész-pénzül az interest: ha nem megy az feljebb hatszáz lívernél. Ha pedig feljebb megy: úgy tsak három száz líver adódik nékik kész-pénzben, a' több részt — egészen tíz ezer líverig — *Mandát* nevezetű Papiros-pénzekben kapják, melyeknek pedig oly kevés betse vólt Aug. 15-dikén, hogy száz lívernyi Mandátért nem adtak többet kész-pénzül, két lívernél, 's valami 14 vagy 15 szolnál.

Az esztendönként elől forduló 10-dik Augustusi Inneplés végett, a' Direktóriumon, Ministereken, 's egyéb Közönséges Tisztviselőkön kívül, nagy Sokaság takerodott ki *Párisból* a' *Márs'* mezejére. *Reveillere-Lepaux*, mint Elölülője a' Direktóriumnak, egy Beszédet tartott, melyben javasolta, hogy a' Virtusnak tronust kell

emelni. Ezen javaslására a' Kormányfők' Prézésének azt jegyzi meg egy *Párisi Újságíró*; hogy, vizsgálja vinni a' Virtus' gyakorlására egy olyan Nemzetet, mely, játékot és meg-rögzött szokást tsinált a' vétkezésből, nehezebb dolog, mint Republikai Igazgatás' formáját állítani fel. A' Bétsi Udvari Újság' előadása szerént, háromszáz Ifjagnál többen vetélkedtek azzal az alkalmatossággal egymás között, részszerént gyalog futásból, részszerént pedig Frantzia lovakon való futtatásból. A' gyalog futók között ketten nyerték el a' jutalmat, kiknek egygyike, egy Gránátéros volt: a' nyargalók között is ketten. Egy gyalog nyertesnek a' jutalma, egy pár kardból 's egy pár piztolyból állott; egy lovas nyertesé pedig egy karabélyból 's egy pár piztolyból. A' Nyertesek, győzedelmi-szekér' formábann vitettek a' *Márs'* mezejéről, az úgy nevezett Elizeumi mezőkre, melyek, ki voltak világosítva. Tűzi-játék is tartatott ott, de szerentsétlenül, mert egy bombi-golyó-bis, mely úgy volt készítve, hogy tűz-záport öntsön le a' levegő-égből, még a' földön léteben széljel pattant, 's megölt három embert, sebbe pedig még többeket ejtett.

Elegyes Tudósítások.

Stokholmból Aug. 9-dikénn: — „Ifjú Királyunk' és Igazgató-Hertzegünk' távol-

létében az *Ostgothlandi* Hertzeg fog itt Fő-Kormányozója lenni az egész Katonaságnak: hanem az Igazgatásnak egyéb részei, meg-tartják a' magok rendszerént való folyamatajokat. “

„ A' Király érkezéséről való híradással innét *Petersburgba* küldtetett *Udvari Fő-Lovászmester*, és minden Királyi Rendek' Fő-Tisztviselője *Báró Schwerin*, éppen az; ki a' múltt éltendőben, a' Király' meg-mátkásodásának jelentésével indult vala az *Orosz Tsászárnéhoz*: de a' ki által akkor el nem fogadódott. “

Siriabann, *Lattaquie* nevű Városnak csak nem minden épületeit öfzsze-döntötte egészszen egy szörnyű földindulás e' folyó éltendő Május Hónapjának 9-dik napján, mely romlás három ezernébb Személyeket fosztott meg életektől. *Gibellet* nevezetű kis Városban semmi se' maradt meg épen. *Tripolis* Városában is sok házak rogytak öfzsze.

A' Napnyúgoti-Gallítziabéli Nemességnek *Krakkói* Al-Törvényiszéke, 1-ső Octóberben; a' *Lublini* pedig, 15-dik Octóberben fog hozzá kezdeni a' maga hívatának folytatásához.

Magyar Ország.

Budáról Aug. 30-dikán: — „ Tegnapelőtt érkezett ide vilksza *Bétsből* a' Királyi Helytartó *Jósef Fő-Hertzeg*. “

Pestről Sept. 3 dik napján: — „A Magyar Korona, egyik Őrzőjétől; F. Királyunk, egy hív Kamarássától 's Belső-Tanátsossától; a' két Magyar Haza, egy nagy tudományú, 's még az Idegenek által is igen betsültetett érdemes Fiától; *Ugocsa* Vármegye, szeretett és tisztelt Fő-Ispánnyától; a' Religió 's a' Tudományok buzgó Pártfogójoktól; Hite-sorsosi, hathatós Szószóllójoktól; fényes Famíliája, egy díszes és hasznos Tagjától; kedves Felesége és Magzati, igen érzékeny szívé jó Férjtől és Atyától folytatának meg e' folyó September' Hónapnak első napján, Néhai Nagy Méltóságú *Római Sz. Birodalombéli Gróf Széki Teleki József* Ő Excelentziája' személyében. — Egy ily Férjfiú is hirtelen oda lehet: de vajmi sok idő alatt formálódhatik!

Mozson Vármegyéből írják, hogy *Kristina* Fő-Hertzeg-árfiszony, a' *Magyar-Ovári* Dominiumában száz forint Ajándék fel-pénzt adat minden szépen nőtt magas termetű Legénynek, a' ki magát, ezenn frantzia háború' végződéséig tartandó katonáskodásra ajánlja; a' közép-termetű pedig, ki 20-at, ki többet, harminzig. Ezen katonáskodásnak azt a' jutalmát is ígerte még a' Fő-Hertzeg-árfiszony, hogy viszsa-térvén a' Vitézek ily hazafiúi szolgálatból, mindenütt le-tehetik magokat a' Fő-Hertzeg-árfiszony' jószágaibann: és nem

kíván tőlök a' Fő-Hertzegaszfzony mint Földes-aszfzony semmi fizetést vagy szolgálatot. Ily nemes ösztönezéseknek oly foganatja lett tsak hamar; hogy már Aug. 20-dikáig hetvenre nevededett fel a' Rekruták' száma. "

Báró *Orczy* József és László két testvér Méltóságok, száznjóltzvan Huszárokat állítanak.

Zimonból Aug. 25-dikénn: — „A' pestis miatt leg-utóljára zárva tartatott Helységekéből is: *Neradinból*, *Iregből* 's a' t. érkeztek már ide egészsz épségű 's egészséges színű Emberek. "

„*Páncsovába*, *Alvinczy* (nem *Devins*) Reg. éből mennek két Kompániák. *Württemberg*' Regimentjének is egy Svadronja *Wersetz*' tájjáról, a' szélekhez rendeltetett. Ezen intézeteknek az az oka: mivel a' Bánáti Német Regiment, a' mely, állotta ennekelőtte a' 'Strázsákat, a' Frantziák ellen indíttatott. "

„A' *Szerviai* Török Pártosok, *Alvincze* és *Choschowo* nevű Helységeket rúttul ki-rablották, és az egészsz vidékenn nagy rémulést okoztak. Hírt vévénn erről a' *Belgrádi* Basa, buzdította *Szervia*-nak minden Lakosait, hogy haladék nélkül fegyverkezzenek fel 's készen tartsák magokat a' Pártosok ellen: sőt még oly ígéretet is tett nékiek, hogy a' kik közzülök kiváltképpen meg-különböztetik ma-

gokat: menttek léfznek hólttig minden adófizetéstől. Egyszersmind el küldött egy *Béghet* is ötven reguláris Katonákkal, hogy értene bizonyost a' Pártosok felől, és ha a' szükség úgy hozza magával: igyekezzék is hafzontalanná tenni azoknak szándékjokat a' Polgár-Katonaság' erejével. Ezenn Intézeteknek oly jó foganatja lett: hogy a' Pártosok tüstént el vonták magokat a' belsőbb részeire Török-Országának, de ott se' leszsz maradássok: mivel a' Török Tsáfzár, hatvan ezer főből álló Katonaságot rendelt ki a' végre, hogy mentől elébb ki-írthassa a' Belső bátorság' háborúgatóit. "

Pozsonból Septembernek 1-ső napján: — „Tegnap, száznegyven Frantzia foglyok érkeztek ide, kik között egynehány Stabális, és számos Fő-Tifztek voltak. A' mint hallatik, még több efféle Fr. fogoly-szállítmányok is fognak érkezni Magyar-Országára, 's avagy tsak ezeknek tartása által is fog bővülni Hazánkban a' kész pénz. "

Béts.

A' Hetz-Amfiteátrum' elégése' alkalmatosságával, midön a' két Oroszlánok; párdutz; hiúz; számos medvék; vad-difznók; ökrök 's a' t. szörnyü ordítások, sikoltások, és bögések között el vesztek: egy róka el ásta magát a' földbe, a' honnan más nap épen került ki.

Az elégett Hetz-Amfite átrom' helyén,
Magazínom fog építtetni.

* * * * *

Hír a d á s.

Méltóságos Gr. Tólnai *Festetits* György
Tsáfsz. Kir. Kamarás Úr, Nemes *Somogy*
Vármegyében fekvő *Csurgói* Dominiumja-
nak *Csurgó* Mező-Városában, a' két Val-
lason lévő Protestáns, már most is szépen
meg-szaporodott Tanuló Ifjúság' számára,
elegedendő Oskolát építtetett, Próffesso-
rokat fundált, 's Alumnumokat rendelt.
Hogy a' másunnan való Tanulók is annál
alkaimatossabb szállásra telessenek ott
szert: egy kies környéket méretett ki a'
Gróf Úr, ház-helyeknek, a' melyen már
különbkülönbféle Mesteremberek teleped-
tek meg: mindazáltal vagynak még ugyan
tsak az említett Oskola' vidékekenn több
üres ház-helyek is, melyek következendő
feltételek alatt osztatnak ki:

1.) Az Építésiakarók, egy konyhá-
hoz és kéményhez ingyen kapnak téglát az
Uraságtól.

2.) Házaikat mindenkor szabadon el-
adhatják.

3.) A' míg bírni fogják azokat: esz-
tendőnként tsak egy egy aranyat fognak
tőlök fizetni. — A' kiknek tehát ott meg-
szállani és építeni szándékjok vólna: ma-
gokat e' részben, egyenessen az Uraság'
helybéli Tisztartójánál jelenthetik.